

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2025/136

Karar Sayısı : 2025/200

Karar Tarihi : 8/10/2025

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onuncu Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 227. maddesinin (1) numaralı fıkrasının 24/10/2019 tarihli ve 7190 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle değiştirilen (d) bendinde yer alan "...gibi yüz kızartıcı suçlar..." ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Gümrük müşavirliği izin belgesinin iptaline yönelik işlemin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un 227. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"1. Gümrük müşavir yardımcısı olabilecek kişilerin aşağıda belirtilen koşullara sahip olmaları gerekir:

a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,

b) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmak,

c) Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

d) (Değişik:24/10/2019-7190/9 md.) Taksirli suçlar hariç olmak üzere; affa uğramış olsalar dahi, ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis ya da kaçakçılık, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, dolanlı iflas, yalan yere şahadet, suç tasnii, iftira gibi yüz kızartıcı suçlar ile resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmak, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, terörün finansmanı, Devlet sırlarını açığa vurma, vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs suçları ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamı suçları ile örgütlü suçlardan hüküm giymemiş olmak,

e) Ceza veya disiplin soruşturması sonucunda memuriyetten çıkarılmış olmamak,

f) i) Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi, siyasal bilgiler ve endüstri mühendisliği dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yüksek Öğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak,

ii) Diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olduktan sonra (i) alt bendinde belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyede diploma almış olmak ya da ön lisans eğitimi veren gümrük, dış ticaret ve Avrupa Birliği konularında uzmanlık programı olan meslek yüksekokullarından mezun olmak,

g) *Staj amacıyla bir gümrük müşavirinin yanında bir yıl çalışmış olmak,*

h) *Yapılan gümrük mevzuatı ve gümrüğe ilişkin iktisadi, ticari ve mali konuları kapsayan sınavda başarılı olmak,”*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 3/6/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Muhammed Nuri ÖZGÜR tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayananlar ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 4458 sayılı Kanun'un 1. maddesinde anılan Kanun'un amacının Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesine giren ve çıkan eşya ile taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemek olduğu belirtilmiştir.

4. Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde Gümrükler Genel Müdürlüğünün gümrük mevzuatının doğru olarak uygulanması için gerekli gördüğü bütün önlemleri alacağı, bu çerçevede eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına ilişkin olarak gerekli gördüğü bir kısım tespit işleminin, belirleyeceği niteliklere sahip gümrük müşavirleri eliyle yürütülmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemeye yetkili olduğu hükme bağlanmıştır.

5. Bu bağlamda 226. maddenin (1) numaralı fıkrasında gümrük müşavirlerinin her türlü gümrük işlemini takip ederek sonuçlandırabileceği, (2) numaralı fıkrasında gümrük müşavir yardımcılarının bir gümrük müşavirinin yanında çalışacağı ve onun adına gümrük idarelerinde iş takip edebilecekleri belirtilmiştir.

6. 227. maddede ise gümrük müşavir yardımcısı olabilecek kişilerin sahip olmaları gereken koşullar sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde taksirli suçlar hariç olmak üzere bazı suçlar sayılarak affa uğramış olsalar dahi bu suçlardan hüküm giyenlerin gümrük müşavir yardımcısı olamayacakları öngörülmüştür.

7. Bu kapsamda ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis ya da kaçakçılık, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, dolanlı iflas, yalan yere şahadet, suç tasnii, iftira gibi yüz kızartıcı suçlar ile resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, terörün

finansmanı, devlet sırlarını açığa vurma, vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs suçları, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlar ile örgütlü suçlardan hüküm giyenlerin gümrük müşavir yardımcılığı mesleğini icra edemeyecekleri hükme bağlanmıştır. Anılan bentte yer alan “...gibi yüz kızartıcı suçlar...” ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

B. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralın da yer aldığı maddede bazı suçların sayılmasından sonra kurala yer verilmek suretiyle bu suçlardan hüküm giyenlerin gümrük müşavir yardımcısı olamayacaklarının öngörüldüğü, kural nedeniyle maddede sayılanlar dışında başka suçların da bu kapsamda olup olmadığının belirsiz olduğu, bu durumun hukuki belirlilik ile suçta ve cezada kanunilik ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa’nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa’nın 13., 48. ve 49. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

10. Anayasa’nın “Çalışma ve sözleşme hürriyeti” başlıklı 48. maddesinde “Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir./ Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.” denilerek çalışma özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

11. Anayasa’nın 49. maddesinde de çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu, devletin çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmiştir.

12. Çalışma özgürlüğü, herkesin dilediği mesleği seçmede özgür olmasını ve zorla çalıştırılmamayı ifade eder. Birey, bu özgürlüğünü kullanarak dilediği alanı ve işi seçebilir. Çalışma hakkı ise bireyin özgür iradesiyle seçtiği mesleği veya işi icra etmesi, devletin de çalışmak isteyenlere iş temin etmek için gereken tedbirleri almasıdır (AYM, E.2016/141, K.2018/27, 20/2/2018, § 16).

13. Gümrük müşavir yardımcısı olabilmek için kaçakçılık, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, dolanlı iflas, yalan yere şahadet, suç tasnii, iftira suçları gibi yüz kızartıcı suçlardan mahkûm olmama şartı öngören kuralın Anayasa’nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınan çalışma hakkı ve özgürlüğüne sınırlama getirdiği açıktır.

14. Anayasa’nın 13. maddesinde “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa’da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

15. Bu kapsamda çalışma hakkı ve özgürlüğünü sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfilige izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

16. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa’nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

17. Kuralın da yer aldığı bentte bazı suçlar sayıldıktan sonra bu sayılanlar gibi yüz kırtartıcı suçlardan mahkûmiyetin gümrük müşavir yardımcılığı mesleğinin icrasına engel olduğu belirtilmiştir. 4458 sayılı Kanun’da, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda veya başka bir kanunda yüz kırtartıcı suçların hangi suçlar olduğuna ilişkin olarak açık bir hükme yer verilmemiştir. Bir mesleğin icrasını belli suçlardan mahkûm olmama şartına bağlayan bir kuralda hangi suçların bu kapsamda olduğunun açık ve net bir şekilde düzenlenmesi, kuralın mesleğin icrasına engel olacak suçların kapsamını genişletecek ve keyfi uygulamalara neden olabilecek ifadeler içermemesi gerekir.

18. Kuralda kanuni çerçeve çizilmeden bir kısım suç sayıldıktan sonra bu suçlara benzer suçlardan hüküm giymiş olmanın gümrük müşavir yardımcılığı mesleğinin icrasına engel olduğu belirtilmiş, hangi suçların bu kapsamda olduğu kesin ve net olarak anlaşılabilir şekilde kuralın sınırları çizilmemiştir. Bu bağlamda kural bireylerin hangi somut fiil ve olguya yasal çerçevede sonuç bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân tanımamaktadır.

19. Öte yandan Anayasa’nın 76. maddesinin ikinci fıkrasında milletvekili seçilmeye engel suçlar sayılırken “...*zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kırtartıcı suçlardan...*” biriyle hüküm giymiş olanların milletvekili seçilemeyecekleri düzenlenerek yüz kırtartıcı suç kavramına Anayasa’da da yer verilmiştir. Böylece anılan fıkrada sayılan suçlar dışında yüz kırtartıcı suçların belirlenmesi konusunda kanun koyucuya düzenleme yapma imkânı tanınmıştır.

20. Bununla birlikte Anayasa’da milletvekili seçilmeye engel olarak sayılan suçlara ekleme yapma konusunda takdir yetkisi tanınan kanun koyucunun temel haklara müdahale teşkil eden durumlarda bu suçların belirlenmesi konusundaki yetkiyi idarenin veya yargı makamlarının takdirine bırakması mümkün değildir. Dolayısıyla söz konusu kavramın

Anayasa’da da kullanılmış olması, kavramın kullanıldığı kanuni düzenlemelerin doğrudan Anayasa’ya uygunluğu sonucunu doğurmamaktadır.

21. Bu itibarla gümrük müşavir yardımcısı olabilmek için kaçakçılık, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, dolanlı iflas, yalan yere şahadet, suç tasnii, iftira suçlarının yanı sıra bu gibi yüz kızartıcı suçlardan da mahkûm olmama şartı öngören kural sayılanlar dışında hangi suçların gümrük müşavir yardımcılığı mesleğinin icrasına engel olacağı konusunda belirsizliğe neden olmaktadır. Dolayısıyla çalışma hakkına sınırlama getiren kuralın belirli ve öngörülebilir nitelikte olmadığı, keyfiliğe karşı yeterli güvence içermediği, temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerekliliğiyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 13., 48. ve 49. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa’nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa’nın 13., 48. ve 49. maddeleri bağlamında yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa’nın 2. ve 38. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 227. maddesinin (1) numaralı fıkrasının 24/10/2019 tarihli ve 7190 sayılı Kanun’un 9. maddesiyle değiştirilen (d) bendinde yer alan “...gibi yüz kızartıcı suçlar...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE 8/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR